

موقعیت جغرافیایی استان آذربایجان غربی

استان آذربایجان غربی در شمال غربی ایران قرار دارد و از شمال به کشور های جمهوری آذربایجان و ترکیه ، از مغرب به کشور های ترکیه و عراق از جنوب به استان کردستان و از مشرق به استان آذربایجان شرقی و استان زنجان محدود است . طول مرز آبی و خاکی استان با کشور های همسایه مجموعاً 805 کیلومتر به ترتیب زیر است : از طرف شمال نزدیک به 488 کیلومتر مرز خاکی با ترکیه . از طرف مغرب ، نزدیک به 200 کیلومتر مرز خاکی با عراق

: وسعت

درصد مساحت کل کشور را ۶۵/۲ آذربایجان غربی (با احتساب دریاچه ارومیه) 43660 کیلومتر مربع وسعت دارد که تشکیل می دهد . از این مقدار ، حدود یک میلیون هکتار آن زمینهای قابل بهره برداری می باشد . شاید برخی چنین تصور کنند که پست ترین ناحیه آذربایجان دریاچه ارومیه است ، در حالی که دریاچه مزبور حدود 1275 متر از سطح دریاهای آزاد ارتفاع دارد .

: آبهای معدنی

استان آذربایجان غربی از لحاظ آبهای معدنی غنی می باشد برخی از آنها به دریاچه می ریزند و برخی از طریق آبهای زیرزمینی به داخل دریاچه نفوذ می کنند و بدین طریق انواع مواد معدنی را وارد دریاچه می کنند

: کوه ها

کوه آتشفشانی آرات یا کوه نوح که به ترکی آغری داغ نامیده می شود . دو رشته کوه از آن منشعب شده و به طرف ایران پیش می آید . رشته اصلی از جنوب ارز روم گذشته به ارتفاعات شمالی آذربایجان می پیوندد و به تدریج در امتداد مشرق ،

ارتفاع آن کاهش می یابد و به دره وسیع آق چای (قطور) ختم می شود. رشته دوم که از آرات جدا می شود، در جهت جنوب پیش آمده و بین آذربایجان غربی و ترکیه قرار گرفته است. خط الراس این کوه ها حوضه آبریز ایران و ترکیه است که آب دامنه های شرقی را به دریاچه ارومیه و دامنه های غربی را به دریاچه وان می ریزد. بطور کلی، منطقه آذربایجان شمالی یکی از مراکز بزرگ نا آرامیهای درونی زمین و لرزشهای شدید است. آتشفشانها و زلزله های سخت، چندین بار وضع برجستگی ها را دگرگون ساخته است.

آب هوا :

آذربایجان غربی گرچه عمدتاً تحت تاثیر جریانهای هوایی مرطوب اقیانوس اطلس و مدینترانه قرار می گیرد، ولی در برخی از ماههای زمستان، توده های هوای سرد از سوی شمال به این طرف کشیده می شود که در کاهش دمای هوای استان تاثیر بسیار دارد.

رودها :

رود های موجود در استان بشرح ذیل میباشد

- ۱) زرینه رود (جغتو چای)
- ۲) سیمینه رود (تاتائو)
- ۳) مهاباد رود
- ۴) باراندوز چای
- ۵) شهر چای
- ۶) نازلو چای
- ۷) زولا چای

جنگلها و مراتع :

جنگلهای استان به دو دسته تقسیم می شود :

جنگل های طبیعی - ۱ :

هر چند که قسمتی از مهاباد و پیرانشهر پوشیده از مناطق جنگلی است ، ولی مناطق وسیع جنگلی شامل اراضی وسیع هکتار تخمین می زنند . البته مساحت اراضی جنگلی ۸۰۰۰۰۰ کوهستانی سردشت میباشد که مساحت آن را بین ۶۰۰۰۰ تا در گذشته بیشتر از امروز بوده است . درختان جنگلی این منطقه بر دو نوع تقسیم می شوند: درختان میوه ای و درختان غیر میوه ای . از درختان میوه ای ، انگور ، بنه (پسته وحشی) ، زالزالک و بادام کوهی را می توان نام برد .

جنگل های مصنوعی - ۲ :

کل مساحت جنگل های مصنوعی در استان به ۳۲۰ هکتار در قطعات متفاوت می رسد که در شهرستان های مهاباد ، ماکو ، خوی ، و بقیه شهر ها به صورت قطعه های کوچک و بزرگ به وجود آمده است . در ارومیه از سال ۱۳۴۸ تاکنون ۵۰ هکتار ، به نام جنگل های بهنق کاشته شده که غالباً درختان سرو و کاج و افاقیا و نارون می باشند . به طور کلی در سال های اخیر ، جنگلکاری در استان در حال افزایش است .

حیات وحش در جنگل ها :

در اثر نابودی جنگلها و منابع طبیعی ، به تدریج وضع حیات وحش منطقه نیز مختل گردیده است . حیوانات و پرندگان بومی ، ولی گونه هایی از پرندگان مانند کبک در نواحی فوق دیده می شوند . جنگل به نقاط کوهستانی دور دست کوچ کرده اند از جانوران علف خوار ، بزرگ جثه ، یک نوع خرس قهوه ای در این جنگلها زندگی می نماید که هنوز از نظر زیست شناسی مورد مطالعه قرار نگرفته است . تغذیه این جانوران عموماً از علوفه و میوه های درختان و در پاره ای موارد از باغ های انگور تامین می شود . از حیوانات دیگر ، خرگوش ، کل ، بز کوهی ، و از پرندگان کبک در این منطقه وجود دارند .

لهجه و زبان :

در آذربایجان غربی زبان های ترکی و آذری و کردی ، زبان های اصلی را تشکیل می دهند و اقلیتها به زبان های آشوری و ارمنی و کلیمی تکلم می نمایند .

ریشه این زبان مربوط به مادهاست که در اثر گذشت زمان تحت تاثیر زبان های فارسی ، عربی و (الف) زبان ترکی آذری ترکی قرار گرفته است . زبان مادری که از ریشه زبانهای هند و اروپایی بوده است ، پیش از اسلام تغییر چندانی نیافته بود ، ولی تکامل و تحول پیدا کرده بود ، پس از ظهور اسلام تحت تاثیر زبان عربی و فارسی قرار گرفته است . از اوایل قرن سوم هجری ، کم کم پای امرای ترک آسیای مرکزی به آذربایجان باز شده و از قرن پنجم هجری هجوم و مهاجرت تیره های مختلف ترک به این سامان آغاز گردید . در نتیجه اختلاط زبان ترکی آسیای مرکزی با فارسی آذری ، زبان ترکی آذری پدید

آمده است . کسانی هم بودند ریشه زبان آذری باستانی را فارسی و هند و اروپایی نمی دانند ، مانند خطیب تبریزی ، ناصر خسرو ، حکیم نظامی ، یاقوت حموی و مسعودی .
عده ای ، کردی را لهجه ای از زبان فارسی و گروهی دیگر آن را زبانی مستقل می دانند . 1000 سال : **ب) زبان کردی**
پیش از میلاد مسیح ، آریا ها به زبان اوستایی تکلم می کرده اند که پدر تمام زبان های مادی ، پارسی ، و هندی بوده است ، زبان کردی هم از ریشه های زبان اوستایی است .

فرهنگ :

آذربایجان پیش از اسلام تحت تاثیر فرهنگ ها و مذاهب گوناگونی چون مهر پرستی و آیین زرتشت و آیین یونانی و رومی و بعد از ظهور اسلام تحت تاثیر اسلام و فرهنگ مردم آسیای مرکزی قرار گرفته است . البته در میان آنها تاثیر اسلام و فرهنگ اسلامی از مقام برجسته ای برخوردار است .

زندگی مذهبی :

آذربایجان غربی پیوسته مجموعه ای از ملل و فرهنگ های مختلف بوده است . هر کدام از این ملل و فرهنگ ها در هم تاثیر گذاشته و از یکدیگر مسایل و مفاهیمی اخذ کرده اند . وجود مساجد و کلیسا ها و ویرانه آتشگاه در نواحی مختلف استان گویای تاریخ مذهبی آنست . تشیع در ارومیه و شهر های شمالی آن و تسنن در نواحی جنوبی استان از مذاهب عمده است . آشوری ها به مذاهب کاتولیک ها - ارتدوکس ، پروتستان و ارمنه به کلیسای گریگوری وابسته اند .

ایجاد شهر ارومیه :

شهر ارومیه مرکز استان آذربایجان غربی در جلگه ای به طول 70 کیلومتر و به عرض 30 کیلومتر در کنار دریاچه لاجوردی به همین نام گسترده شده است . این جلگه از رسوبات غنی رود های باراندوز چای ، شهر چای ، روضه چای و نازلو چای که همه ساله به طور منظم آن را مشروب می سازند پوشیده شده است . زمینهای بارور با آب و هوای مساعد و واقع شدن آن در معبر قفقاز ، ارمنستان ، آسیای صغیر و بین النهرین از یک سو و قرار گرفتن آن در کنار دریاچه ارومیه از سوی دیگر وضع ویژه ای به چهره شهر دیر پا بخشیده است .

مغرب دریاچه بیش از سایر نقاط ایران مورد توجه ملل پیش از تاریخ قرار گرفته است و شاهد آن تپه های متعدد باستانی می باشد . یکی از این تپه ها ، گوی تپه (6 کیلومتری جنوب شرقی ارومیه) است که با قدیمیترین تپه های بین النهرین ، آسیای صغیر و فلات ایران رقابت می نماید . از سوی دیگر منسوب داشتن زرتشت به ارومیه و همچنین اینکه یک یا دو تن از حواریون زرتشت که در تولد عیسی مسیح به بیت الحرام رفته بودند در ارومیه مدفونند ، حاکی از آن است که این شهر یکی از بزرگترین کانون های مذهبی و علمی در گذشته های دور بوده است . سرداران و امپراتوران روم برای دستیابی بر گزنا (، بارها از آن) آذرخش بزرگ زرتشتیان (آذر گشسب) در 30 کیلومتری صائین دژ و پایتخت تابستانی ساسانیان عبور کرده اند پس از ظهر اسلام نیز ارومیه پس از مراغه دومین شهر آذربایجان به شمار رفته است . از قرن پانزدهم که

ترکان عثمانی جایگزین امپراتوری روم شرقی شدند باز ارومیه به عنوان شهر سر حدی از اهمیت فوق العاده ای برخوردار بوده و دارای برج و باروی مهمی گردید . برج سه گنبد و مسجد جامع ارومیه هر دو یادگار مجد و عظمت تمدن اسلامی به شمار می روند . به طور کلی ارومیه از اعصار قدیم یکی از مراکز آباد و پر جمعیت بوده و فعالترین منطقه کشاورزی آذربایجان به شمار می رود و با آنکه بر اثر حوادث تاریخی بارها ویران شده ولی دوباره خیلی زود به حال اول برگشته و نفر و جمعیت شهر ارومیه ۵۳۹۸۳۹ عظمت خود را تجدید نموده است . طبق سر شماری سال ۱۳۶۵ جمعیت این شهرستان ۳۰۰۷۴۶ نفر بوده است .

سرگذشت تاریخی ارومیه

کرانه غربی دریاچه ارومی را در قدیم گیلزان می نامیدند . اینکه نام باستانی ارومیه چه بوده ، اطلاع درستی در دست نیست . گروهی به اشتباه آن را با شهر باستانی چی چست (شیز) یکی می دانند . نام ارومیه در کتب جغرافیادانان به صورت ارومیه ضبط شده و گاهی به نام اورمیه ، ارمیا ، ارم یا رومیه نیز آمده است . در تداول آذربایجان ، ارومی گفته می شود . برخی نام آن را مشتق از شهر ارومچی ترکستان چین می دانند

ویژگی های اقتصادی

کشاورزی که حدود ۳۹/۷ درصد مردم کل استان به این کار مشغول اند

: محصولات کشاورزی استان

- ۱) گندم
- ۲) نباتات علوفه ای
- ۳) چقندر ند
- ۴) توتون و تنباکو
- ۵) الیز
- ۶) سیب زمینی
- ۷) پیاز
- ۸) برنج
- ۹) انگور
- ۱۰) تاکستانهای بیستاده
- ۱۱) سیب درختی
- ۱۲) تخم آفتاب گردان و تخم کدو